

**ANADOLU'NUN MANEVİ ÖNDERLERİNDEN BİR
EREN: AHİ MAHMUD VELİ (KEÇECİ BABA)**
*A SAINT FROM THE SPIRITUAL LEADERS OF ANATOLIA:
AHI MAHMUD VELI (KEÇECİ BABA)*

Murat HANİLÇE¹

Melike TEPECİK²

ÖZ

Ahi Mahmud Veli, bugün yaygın kulanılan adıyla Keçeci Baba Anadolu'nun önemli manevi önderlerinden birisidir. 13. yüzyılda Anadolu'ya Horasan'dan gelen ve Ahiliğin son temsilcilerinden olan Ahi Mahmud, ilk dönemlerde Kazabad'a bağlı Fakihler adıyla bilinen ve 19. yüzyılda Keçeci Baba adıyla anılan köyde bir zaviye kurmuştur. Bu zaviye Osmanlılar döneminde uzun süre varlığını sürdürmüştür. Zamanla bu zaviye ve çevresinde onun oluşturduğu ocak etrafında kökleri Orta Asya'ya dayanan bir kültür dünyası şekillenmiş ve bazı eklemelerle günümüze kadar gelmiştir.

Keçeci Baba hakkında şimdiye değin bazı derleme ve akademik çalışmalar yapılmıştır. Derleme çalışmalar daha çok sözlü kültür öğelerini temel almıştır. Akademik çalışmalar ise derleme çalışmalara ek olarak birtakım arşiv belgelerine dayanmıştır. Bu çalışma, ilk olarak, köy merkezli sözlü tanıklara yer vererek Keçeci Baba'yı ve onun izinden gidenleri merkezinden gözlemlemeyi amaç edinmiştir. İkinci olarak, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki belgeleri kullanarak Keçeci Baba, zaviyesi ve köyü hakkında mevcut bilgilere yeni bilgiler kazandırmaya gayret etmiştir. Çalışma sırasında karşılaşılan başlıca zorluk Keçeci Baba Vakfı'nın vakfiyesinin bulunamaması ve velayetnamesinin yayımlanmamış olmasıdır. Bu durum çalışma sırasında bazı meselelerin daha net anlatılmasını zorlaştırmıştır.

Çalışma bütün bu yönleriyle Keçeci Baba'yı ve köyünü sözlü ve yazılı kaynaklar eşliğinde aydınlatmaya yönelik bir denemedir. Keçeci Baba köyünün tarihsel gelişimi, günümüz insanlarının Keçeci Baba'yı

Makale geliş tarihi: 25.07.2016 • Makale kabul tarihi: 25.11.2016

1 Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

daha çok tanınması ve köydeki mevkilerin ve bunlarla ilgili inanışların derlenmesi temelli yazdıklarımız ise günümüzde var olan kültür öğelerinin geleceğe taşınmasına katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahi Mahmud, Keçeci Baba, Erbaa, Tokat, Horasan.

ABSTRACT

Ahi Mahmud Veli with his commonly used name Keçeci Baba was one of the important spiritual leaders of Anatolia. Ahi Mahmud who was one of the last representatives of Ahi order and came from Khorasan to Anatolia in 13th century, found a zawiya in a village which was known as Fakihler connected to district (kaza) of Kazabad early on that times and called Keçeci Baba in 19th century. This zawiya carried on for a long time in Ottoman period. A cultural environment that had its origins from Middle Asia was shaped by time around this zawiya and organization made by it and survived until today with some extensions.

Until now some collected studies and academic researches were prepared about Keçeci Baba. In one hand, collected studies based mostly on oral cultural elements. On the other hand, academic researches were based on some archive documents in addition to collected studies. First, this work aimed to observe Keçeci Baba and followers of him in their centre by including oral witnesses that were village based. Secondly, this work tried to gain new information

about Keçeci Baba, his zawiya and village in addition to existing information by using the documents in the Ottoman Archives of the Prime Ministry of Turkish Republic, the archives of general directorate of land registry and cadastre, the archives of general directorate of foundations. The primary difficulties faced during this work were that Keçeci Baba Foundation's not having foundation certificate charter and its the certificate of authority's (velayetname) not being published. This condition made it difficult to clarify some issues during the study.

In all its parts, this work is an article aimed at clarifying Keçeci Baba and his village with oral and written documents. On the other hand, what we have written about the historical development of Keçeci Baba village and about to know people Keçeci Baba today more, positions in the village and collecting the beliefs related to these positions try to make contribution to carrying the cultural elements existing in our day to the future.

Keywords: Ahi Mahmud, Keçeci Baba, Erbaa, Tokat, Khorasan.

GİRİŞ

Anadolu, 13. yüzyılda adına Türk Rönesansı denebilecek bir fikri devrim yaşamıştır. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde yer aldığı biçimiyle Geyikli Baba (Bursa), İlyas Baba (Amasya), Sarı Saltık (Rumeli), Hacı

Bektaş Veli (Anadolu) İslam'ı tebliğ için Anadolu ve Balkanlara yayılarak, bu coğrafyada inançlarını adeta bir kilim gibi motif motif işlemişlerdir (Maden, 2013: 89-128). Derviş sıfatlı insanların söz konusu coğrafyalarda boş yerlere gelip yerleştikleri, orada Türk 'uzletgâhlarını kurdukları ve oraları yavaş yavaş bir köy, bir kültür ve tarikat merkezi halinde teşkilâtlandırıdıkları görülmektedir. Başlangıçta Türk nüfusunun sürekli bir biçimde batıya doğru akmasının doğal bir sonucu olan bu teşekküller, Anadolu içindeki yayılmanın bütün merhalelerini tespit etmeye hizmet edecek vaziyette adım adım ilerlemişlerdir (Barkan, 1942: 279-342). O kadar ki bu kolonizatör Türk dervişlerine ve onların köylerde tesis ettikleri zaviyelere, Türk ilerlemesi ile birlikte çoğalan bir şekilde, bütün Anadolu'da rastlanmaktadır. Aynı muhacir akını batıya doğru taşıkça bu akının öncüleri olan dervişler ve onların kurdukları zaviyelerde batıya doğru ilerlemiş ve sayıları her geçen gün artmıştır. Bütün Anadolu'da tesadüf edilen bu dervişlerden birisi de türbesi günümüzde Tokat ili Erbaa ilçesine bağlı Keçeci köyünde bulunan Şah Mahmud Veli'dir.

Ahi Mahmud'un 13. yüzyılda yaşadığı, Horasan'dan Anadolu'ya gelen evliyalar arasında yer aldığı ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin amcası olduğu rivayet edilmektedir. Keçeci Baba, Gül Ahi Baba, Şah ve Mahmud Veli gibi isimlerle anılmaktadır. Ayrıca aç doyuran anlamında Ergani Mahmud şeklinde ananlar da bulunmaktadır. Keçecilik mesleğinin önde gelen ustalarından bir olduğu

kabul edilmektedir. Ruh sağlığı, veterinerlik, sanat ve eğitimle ilgili işlerle de meşgul olmuştur. Türbesi Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı Keçeci köyündedir (Bayram, 1987: 34-37; Tokat İl Yıllığı, 1967, 1968: 157; Tokat İl Yıllığı, 1973: 119; Açikel, 2014a-b: 126-127; Ulu, 2004: 149-152; Timur, 2010: 32). Yazılı olmayan kaynaklara göre Horasan bölgesinde Nişabur'da dünyaya gelmiştir (Pehlivan, 2001: 733). Keçeci Baba'nın 1349 senesinde Anadolu'da şehit düştüğü tahmin edilmektedir. Keçeci Baba Türbesi'nde bulunan sancağın baş kısmında okuduğumuz yazı Keçeci Baba'nın Ali Haydar, Altunbıyık ve Seyyîd Mehmed isminde üç oğlu olduğunu ortaya koymaktadır. Sancağın baş kısmındaki yazıda Keçeci Baba'nın oğullarına ek olarak sancağın ustası olan kişinin adına da rastlanmaktadır. Sancak büyük olasılıkla 14. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olmalıdır. Sancaktaki yazı şu şekildedir: "Keçeci Baba oğlu Ali Haydar pâdişâh, karındâşı Altunbıyık, Seyyîd Mehmed/Doru Seyyîd Süleyman yapusu." Sancakla ilgili bir de menkıbe bulunmaktadır. Anlatıya göre: Sancak Keçeci Baba'ya ait olup kendisi Anadolu'ya gelirken yanında bu sancak vardı. Ölümünün ardından Anadolu'daki herhangi bir savaş anında sancak yerinden kaybolmakta ve savaş bittiğinde ait olduğu yere dönmekteydi. Bir rivayete göre, sancak geri döndüğünde ucundan kan akmaktaydı (KK. 1 vd.). Canbolat köyündeki Keseğen Baba'nın Keçeci Baba'nın kardeşi, Turhal'ın Karkın köyündeki Aziz Baba'nınsa torunu olduğuna inanılmaktadır (Maden, 2014: 149).

Araştırmamız sırasında Tebriz Dışişleri Bakanlığı Temsilciliği Ofisi Başkanı Muhammed Reza Raşit imzasını taşıyan ve Mehmet Ali Erzincan'a yazılan Farsça bir belgeye tesadüf ettik (Bk. Ek-4). Bu belge Türk şirketleri tarafından İran İslam Cumhuriyeti'nde depremde zarar gören bölgelerin yeniden inşası konusunda adı geçen kişiyle işbirliği yapılmasına dair bir protokolü andırmaktaydı. Bu protokolün hemen altında Meşet İmam Rıza Kültür Müdürlüğü tarafından Türkçe ve Latin harfleriyle yazılan belgede Keçeci Baba İmam Rıza'nın iki oğlundan biri olan Seyid Hüseyin'in oğlu olduğu belirtilmiştir. Bu belgede aktarıldığına göre, Keçeci Baba'nın babası Seyid Hüseyin'in mezarı Kazvin şehrinde. Seyid Hüseyin'in oğlu Ahi Şeyh Mahmud Veli H. 327 senesinde Rum'a (Anadolu) gitmiştir. Osmanlı padişahlarına gösterdiği mucize üzerine ismi Keçeci Baba olarak değiştirilmiştir.

Adını Keçeci Baba'dan alan ve Tokat ili Erbaa ilçesine bağlı olan Keçeci köyü ilçeye 26 km. uzaklıkta olup; Erbaa ovasına yüksekçe bir konumda yaklaşık 1000 m. rakımda bulunmaktadır. Köye ulaşımı sağlayan yolun, Osman köye kadar olan kısmı oldukça dönemeçli ve rampadır. Yolun iki tarafı ormanlık arazi olup Osman köyden sonra sağ tarafa ayrılan düz bir yoldan köye ulaşılmaktadır. Köyün yolu oldukça dar ve yer yer bozulmuş asfalt bir yoldur. Köye giden yolun sol tarafında akan küçük bir dere yatağı bulunmaktadır. Bu dere yatağının üzerinde tek bir aracın geçişine imkân sağlayan bir köprü aracılığıyla köye giriş yapılır. De-

renin su miktarı mevsimlere göre değişiklik gösterir. Girişteki dere, köyün tam ortasından geçerek köyü ikiye ayırır; baş tarafına Kendirlik ismi verilen dereye karışır. İki derenin birleştiği yerde köyün bu tarihlerde dedesi olan Salih Arslan'ın evi bulunur. Köyü ikiye bölen bu dere aynı zamanda aşağıda Osmanlı belgelerinde bahsi geçen Keçeci Baba Vakfına ait olan değirmeni döndüren deredir. Dere, yaz mevsiminde kurur. Keçeci Baba'nın evi ile türbe arasında köyün mezarlığı bulunmaktadır. Keçeci Baba'nın evi türbesinin kible tarafındadır. Köyde bir ilkokul da vardır. Çalca Yamacı adı verilen mevkiye 2004 yılında bir Jandarma karakolu kurulmuştur. Köyde küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Ancak eskiden sayısı fazla olan keçi sürüleri azaltılmış; köyde günümüzde yalnız bir keçi sürüsü kalmıştır. Tarım arazilerinde eskiden mısır ve nohut yetiştiriciliği yapılmaktayken artık sadece buğday ve çavdar üretilmektedir. Köyde eski Türklerce de kutsal kabul edilen çam, meşe (köyde pelit), kayın (köyde gürgen) ağaçlarına sıklıkla rastlanmaktadır (Araştırma ekibi).

I. Keçeci Baba'nın Anadolu'ya Gelişi

Keçeci Baba'nın Anadolu'ya gelişi ile ilgili elde kesin deliller içeren yazılı belgeler bulunmamaktadır. Bu açıdan kendisinin bugün türbesinin bulunduğu yere gelişi daha çok sözlü kültüre dayanan rivayetler üzerinden aktarılmaktadır. Bir vakfiyesinin bulunmaması ve velayetnamesinin yayım-

lanmaması kendisi hakkındaki bilgilerin doğrulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu çalışmaya başladığımız sırada saha araştırmaları yaptığımız esnada velayetnamenin izine oldukça yaklaştık ve yakın dönemde velayetnameyi okumayı düşünmekteyiz. Velayetnamenin okunmasıyla Keçeci Baba'nın Anadolu'ya geliş sürecinin ve soyağacının çok daha iyi aydınlatılacağına inanmaktayız. Bahsettiğimiz hususlardan dolayı Keçeci Baba'nın Anadolu'ya gelişini şimdilik sözlü kültürde yaşayan rivayetlere göre vermek zorunda kalacağız.

Keçeci Baba'nın Anadolu'ya gelişi ile ilgili iki önemli rivayetten ilki Keseğen Baba'yla karşılaşmasına dayanmaktadır. Rivayete göre; Keçeci Baba Anadolu'ya gelişi esnasında bölgenin yakınlarında çeşitli kerametler göstermiştir. Yolda önüne çıkan bir eşkıya Şah Mahmud Velî'nin önünü kesmiştir. Keçeci Baba eşkıya ile insanlara fenalık etmemesi hususunda nasihatlerde bulunmuştur. Keçeci Baba'dan etkilenen eşkıya af dileyerek duasını almak istemiştir. Keçeci Baba bunun üzerine "Bundan böyle sen burada kalasın, ağrıyı sancıyı kesen olasın." şeklinde dua da bulunmuştur. Günümüzde her türlü ağrı ve sancı için ziyaret edilen türbe insan ve hayvanlardaki her türlü ağrı ve sancıyı kestiğinden dolayı Keseğen Baba olarak anılmaktadır. Sözlü kültürde bir eşkıya olarak gösterilen Keseğen Baba çeşitli akademik çalışmalarda Keçeci Baba'nın kardeşi olarak kaydedilmiştir. Keseğen Baba Canbolat köyünün Kesen yazısı adı verilen yerdeki türbesinde medfundur.

Keseğen Baba türbesinin girişinin sol tarafında bir mezarlık bulunmaktadır. Bölge halkı ile yaptığımız görüşmelerde burada Arap harfleriyle yazılı, baş tarafında sarık bulunan çok sayıda mermer mezar taşlarının olduğunu öğrendik. Yaşlı ağaçların da bulunduğu mezarlıktaki bu taşlar söylenece göre defineciler tarafından kaçırılmıştır. Mezarlıkta üzerinde Arap harflerinin olduğu, doğa koşullarından yıpranmış başlarında fes ve sarık bulunan 10 tane kadar büyüklü, küçüklü beton mezar yer sarmaşıklarının üzerini bürümesiyle gözden kaybolarak kendini muhafaza etmeyi başarmış olsa da tahminimizce bu mezarları Keseğen Baba kadar eskiye tarihlendirmek mümkün değildir. Taşların tarih yazan kısımlarının toprağın altında kalması, toprağın üzerinde kalan kısımlarında doğa şartlarından olumsuz etkilenmesi ve yosun bağlaması sonucu silikleşmiş olması nedeni ile bu konuda net bir şey söyleyemiyoruz. Mezarlığın sol tarafında büyükçe bir ağacın altında çeşitli bitkilerin altında kalan baş tarafı fesli mermer bir mezar taşına da ulaştık (Saha araştırma ekibi). Siyahlaşmış olması nedeniyle üzerindeki yazılar okunmayan taşı saf su ile ıslattığımız bezler yardımıyla silerek temizledik. Taşın üzerindeki yazı bu mezarlıkta mevcut mezarların çok eski tarihlere gitmediğini göstermesi bakımından dikkat çekiciydi. Mezar, Hâcı Boz-zâde Yusuf Efendi diye birine ait olup mezarda yatan kişi 1326/1908-1909 senesinde ölmüştü (Bkz. Ek-1).

Keçeci Baba'nın Anadolu'ya gelişi sırasında yaşadıklarını anlatan ikinci bir rivayet

Erbaa ilçesinin Sokutaş ve Keçeci köyleri arasında bulunan Ayakbastı olarak anılan mevkide geçmektedir. Rivayet edilenlere göre, Keçeci Baba yöreye geldiğinde yöre ahalişi Rumlardan oluşmaktaydı. Bir Rum kızından rivayetin bir varyantına göre abdest almak için, bir diğer varyantına göre ise içmek için su istemiştir. Kız ona su vermeyince Keçeci Baba'nın yöre sakinlerine "Birbirinizi gömmek nasip olmasın!" şeklinde beddua ettiği, aradan çok zaman geçmeden salgın bir hastalık sonucu herkesin vefat ettiği Keçeci Baba köyü sakinlerinin sözlü kültürlerinde yer almaktadır (KK: 1 ve 2). Köydeki söylencelere göre, Keçeci Baba'nın burada üzerine bastığı taş parçasına ayaklarının izi çıkmış; taş günümüze kadar varlığını korumuştur. Yöre halkı tarafından bir türbe gibi ziyaret edilen bu yerin adını bu taştan aldığını düşünmekteyiz. İnanişâ göre buraya geç yürüyen veya yürüyemeyen çocuklar getirilerek taşın üzerine tutulur; ayaklarını taşa basan çocukların yürüyeceğine inanılır. Bunun yanı sıra felçli hastaların da uğrak yeri olan Ayakbastı'dan şifa bulunacağına inanılmaktadır. Burada Keçeci Baba tarafından çıkarıldığına inanılan bir su bulunmaktadır.

Abdülhalim Durma, Evliyalar Şehri Tokat isimli eserinde Keçeci Baba'nın Ayakbastı'ya gelişini şöyle anlatmaktadır: ...Orada büyük bir taşına üzerine çıkıp ezan okumaya başlar. Sesi duyan Rum köylüleri "İsa indi!" deyip Keçeci Baba'nın başına toplanırlar. Baba, ezanı bitirip taşın üzerinden iner. Rumlar Baba'nın ayaklarının sanki çamura basmış gibi taşa iz bıraktığını görür-

ler ve bunun bir keramet olduğunu anlayıp inançları artar. Baba'ya "Horasan'dan mı geliyorsun, adın nedir, kimin soyundansın?" diye sorarlar. Keçeci Baba, "Dedem Muhammed Mustafa, atam Aliyyü'l-Murtaza, gelişim Horasan Nişabur'dan. On İki İmam Musa-yı Kazım torunu Musa-yı Sani evlatlarından Şah Mahmut Veli'yim. Diyarınıza geldim ki, sizlerle muhabbet edelim, tanışalım. Gelin Allah'ın birliğine, son ahir zaman nebisi Muhammed Mustafa'nın Hak peygamberi olduğuna ve Yüce Allah'ımızın göndermiş olduğu kutsal kitabımız Kur'an'a inanın. Müslümanlığı kabul edin." der. Bunun üzerine Rumlar, Keçeci Baba'ya köylerinin suyunun çok az olduğunu, bir keramet daha gösterip su çıkarması durumunda Müslüman olup kendisine bağlanacaklarını bildirmişlerdir. Keçeci Baba elindeki asayı yere vurmuş, vurduğu yerden bir değirmen döndürecek kadar su çıkmıştır. Bunu gören Rum köylüleri Müslüman olmuşlardır. Baba, Rum köyünün Müslüman olmasına vesile olduktan sonra onlarla vedalaşıp "Sizi Allah'a emanet ediyorum." deyip bugünkü Keçeci köyüne doğru yola çıkmıştır (Durma, 2010: 108-109). Bu menkıbe büyük olasılıkla Keçeci Baba'nın Serpin köyüne gelişi ve orada bulunan Rum ahaliyle yaptığı sohbetle ilgili olmalıdır. Menkıbede bahis konusu olan su, bugün Yenisu, eski adıyla Serpin köyü sınırları içerisinde bulunan Gözderesi adıyla bilinen küçük akarsudur. Bu su nedeniyle daha sonra köye Yenisu adı verildiği rivayet edilmektedir (KK: 1).

Aynı zamanda aşık olan dede Salih Arslan'ın dizelerinde Keçeci Baba'nın Anadolu'ya gelişi şöyle anlatılır:

Attı çelik taşın düştü Urum'a
Geldi tekkesini kurdu yerine
Alem aşık cemaline nuruna
Balgıyor nurların Gül Ahi Baba

Horasan'dan özün buraya saldı
Aradı köyünde nişanı buldu.
Meded Allah deyip asayı vurdu
Akıyor suların Gül Ahi Baba

Dağları aşıp da deryayı geçti
Padişah elinden zehri içti
Bin bir çeşit renkten keçeyi saçtı
Orada oldu namı Keçeci Baba

II. Şah Mahmud Veli'nin Keçeci Namını Alması İle İlgili Menkıbe

Menkıbeye göre, Keçeci Baba, Amasya-Niksar bağlantısını sağlayan kervan yollarından birinin geçtiği mevkide bulunan köyünden geçen kervanlardan birini durdurmuştur. Kervancıdan bir miktar şeker istemiştir. Mühürlü yükünü bozmak istemeyen kervancı, "Yükümüz şeker değildir." demiştir. Keçeci Baba, yükün şeker olduğunu söylese de kervancı yüklerinin şap olduğunda ısrarcı olmuştur. Bunun üzerine Keçeci Baba, "Yükünüz şekerdir ama itiraz

edersiniz; o halde sizin dediğiniz gibi olsun şap olsun." demiştir. Yoluna devam eden kervancı yükünü yıkmak için saraya götürüp mühür açılınca yükünün şap olduğunu görüp olanlar karşısında şaşkına dönmüştür. Hikâyeyi dinleyen Sultan, adamlarına, Keçeci Baba'nın saraya davet edilmesini emretmiştir. Emri alan süvariler, Keçeci Baba'yı almaya gitmişlerdir. Sultanın çağrısına uyan Keçeci Baba, süvariler ile yola çıkmıştır. Yolda dinlenme isteğine süvariler müsaade etmeyince Keçeci Baba "Atlarınız sancılansın!" şeklinde bir dua etmiş ve atlar sancıdan duramaz hale gelmiştir. Süvarilerin af dilemesi üzerine Keçeci Baba atlarını pelit ağacının etrafında dolandırmalarını söylemiş, atlar için dua etmiş ve atların sancısı kesilmiştir. Nihayet sultanın huzuruna varılmıştır. Sultan, Keçeci Baba'nın keramet sahibi olup olmadığını denemek istemiş ve keramet sahibi bir kimse isen "Ağuyu (zehir) nuş (tatlı) edersin, ateşe atılsan ateşte yanmazsın." diyerek zehirli bir kahve yapılmasını buyurmuştur. Zehirli kahveyi içen Şah Mahmud Veli zehri parmaklarından dökmüştür. Hükümdar durum karşısında şaşırılmışsa da ikna olmamış ve Mahmud Veli'nin yanmakta olan sıcak fırına atılmasını emretmiştir. Fırının kapağını açınca ateşin Keçeci Baba'yı yakmadığını gören Sultan, onun keramet sahibi olduğuna ikna olmuştur. Sultan, kendisine, "Senin gerçek bir evliya, eren olduğunu biz de anladık senden bir arzumuz vardır: Sarayımıza bir hediye, nişane bırak seni hatırlayıp yad edelim" demiştir. Sultanın bu isteği karşısında Şah Mahmud

Veli bir parça yün istemiştir. Yünlere okumasıyla saray bin bir renkten keçe halılarla donanmıştır. Hükümdar öylesine şaşırmıştır ki “Amma da keçeci imişsin, mübarek” demiştir. Menkıbeye göre, Şah Mahmut Veli böylece keçeci namını almıştır (KK: 1 ve 2).

III. Osmanlılar Zamanında Keçeci Köyü, Keçeci Baba Zaviyesi

Ahi Mahmud ve Zaviyesine İlişkin İlk Osmanlı Kayıtları

Osmanlı Devleti’nde Ahi Mahmud’a ilişkin ilk bilgiler 1485 tarihli tahrir defterinde yer almaktadır. Bu tarihte Kazabad (bugün Tokat-Turhal arası bölge)’a bağlı Karaltan köyünde genel nüfusun altında Ahi Mahmud adında bir zaviyedarın adı geçmektedir. Üzerinde bir çift arazi kayıtlı olan bu zaviyedarın padişah emriyle muaf olduğu bilgisine de yer verilmektedir (BOA Td 19: 52). Bu bilgi adı geçen tarihte Ahi Mahmud zaviyesinin zaviyedarının bu köyde oturma ihtimali olduğunu göstermektedir. Zira aynı tarihli Kazabad köylerinden Fakihler köyü kayıtlarında timarların divani gelir sahiplerinin belirtildiği kısımda, adı geçen köyün divani gelirinin tamamının kadimlik olmak üzere Şeyh Ahi Mahmud’a ait olduğu, şehzade tarafından beratla verildiği yazılmıştır. Bu tarihte 11 hane ve üç mücerred (bekar) erkek nüfusun yaşadığı köyde en başta İmam Hasan Fakih’in ismi yazılıydı (BOA Td 19: 73). Bu bilgilere göre, Keçeci köyünün adı Osmanlıların ilk kayıtlarında Fakihler’di. Keçeci Baba Zaviyesi’nin Karaltan köyüyle bir bağı da söz konusuydu.

1519 tarihli tahrir kayıtlarında Karaltan köyünde gene Ahi Mahmud ile ilgili bilgi mevcuttur. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere köyde Ahi Mahmud zaviyesine ait hasılı 200 akçe olan dört çift büyüklüğünde bir arazi kayıtlıydı (BOA Td 79: 132-33). Aynı tarihte ayrıntılı nüfus kayıtlarında Ahi Mahmud’la ilgili herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Fakihler köyünde dört nim, üç çift toplam yedi hane ve iki mücerred erkek nüfus kaydedilmiştir (BOA Td 79: 154-55).

1554 tarihli tahrir defterlerinde 11 hane ve bir mücerred erkek nüfusun yaşadığı Fakihler köyünde bu nüfustan ayrı olarak Ahi Mahmud Evladı başlığında tamamı caba statüsünde dört kişi kayıt altına alınmıştı. Bu dört kişiden üçü kardeşti. Babalarının adı Ahmed olan bu üç kişi Hüseyin, Kadri ve Seydi isimlerini taşımaktaydı. Sonuncusu Kadri oğlu Mahmud’du. Bu kişilerin tasarrufunda altı ay çalışan 10 kile/45 akçe geliri olan bir değirmen vardı (BOA 287: 322).

1575 senesine ait tahrir kayıtlarında gerek Karaltan ve gerekse Fakihler köyünde Ahi Mahmud Zaviyesi’yle ilgili verilere ulaşılması mümkündür. Bu tarihte toplam 77 nefer vergi nüfusunun yaşadığı Fakihler köyünün altında eski defterlerde kayıtlı olduğu belirtilen Ahi Mahmud Zaviyesi’ne ait dört çiftlik büyüklükte arazi ve 200 akçe hasılatı varlığını korumuştur. Aynı senenin Fakihler köyüne ait kayıtlarında adı geçen köyün 15 hane ve 20 mücerred nüfus barındırdığına şahit olunmaktadır. Köyde buğday, arpa, keten gibi tarımsal ürünler üretilmekteydi. Köyde, ayrıca, koyun ve arı

yetiştiriciliği vardı. Köyün divani vergi hası-
lı 2000 akçe tutarındaydı. Karaltan köyünün
9650 akçelik vergi ödemesinin yanında bu
oldukça küçük bir rakamdı. Köyde bu nüfu-
sa ek olarak Ahi Mahmud Evladı olarak 16
nefer nüfus yazılmıştır. Ahi Mahmud Evla-
dı şunlardı (TKA Td 14: 297a):

Hüseyin veled-i Ahi (caba)

Emir Ali veled-i o (mütevelli)

Kalender veled-i o (caba)

Bali birader-i o (mücerred)

Aydın birader-i o (nim)-beca-yı pedereş
ma'a biraders

Süleyman veled-i Kadri (nim)-beca-yı
pedereş

Osman veled-i o (mücerred)

Mehmed birader-i o (caba)

Fazlı veled-i o (mücerred)

Hüseyin veled-i Mahmud (caba)

Sadi veled-i Ali (bennak)

Hoca Ali veled-i o (caba)

Pirihan birader-i o (caba)

Osman veled-i Hoca Ali (mücerred)

İbrahim veled-i Cafer (bennak)

Şerefeddin veled-i o (mücerred)

18. Yüzyıla Ait Bir Kayıt

18. yüzyılda Fakihler köyünün bir ze-
ametinin çekirdek köyü olduğu ve müte-
ferrikalık gediği olarak talep edildiği 24
Cemaziye'l-ahir 1142/14 Ocak 1730 tarihli
bir belgeden anlaşılmaktadır. Tahminen 37

yaşında olan ve 28283 akçe zeamete muta-
sarrıf olan Abdullah Han diye birisi daha
önceden tasarruf etmekte olduğu bu zeameti
yeniden tasarruf etme hakkını elde etmiştir
(BOA. AE. SAMD. III-00185-17995: 1 ve 2).

19. Yüzyılda Keçeci Köyü ve Ahi Mahmud Vakfı'nın Durumu

1840'lara ait temettuat defterinde (ML.
VRD.TMT.d.13890, 1-14) köyün adı Keçeci
olarak geçmiştir. Köy halen Kazabad kazası-
na bağlıdır. Köyün temettuat kayıtları Çerdi-
ğin köyüyle birlikte tutulmuştur. Temettuat
defterlerindeki kayıtlara bakıldığında köy-
de 27 hane reisi bulunmaktaydı (Bkz. Ek-2).
Köy halkının temel geçim kaynağını tarım-
sal ürünler oluşturmaktaydı. Köyde üretilen
tarım ürünleri arasında buğday ve arpa ön
sırada yer almaktaydı. Buğday ve arpaya ek
olarak sarımsak, fiğ, burçak ve kendir ekimi
de vardı. Köyde, tarımsal üretimin yanında
hayvancılık da yaygın bir uğraştı. Köyde
arıcılık, küçük ve büyükbaş hayvan yetiştir-
iciliği önemliydi. Büyükbaş hayvanlar içe-
risinde sağıl inek ve manda; koşu mandası,
camusu ve öküzü yaygındı. Bundan başka
kısır inekler de bulunmaktaydı. Büyükbaş
hayvan yavruarı içerisinde bir yaşına eriş-
miş yaşar tabir edilen camus, tosun ve düğ
ile erkek ve dişi buzağılar kaydedilmişti.
Küçükbaş hayvanlar içerisinde koyun, koç,
keçi, teke, oğlak, kuzu dişi ve erkekleriyle
sıralanmaktaydı. Köyde at yetiştiriciliği, at
kiracılığı ve ticareti de yaygındı. Hemen her
hane at ticareti ya da kiracılığından ek gelir
elde etmekteydi. Atların kirası ya da satışın-
dan haneler senelik 200-250 kuruş arasında

değişen kazançlar sağlamaktaydı. Köylülerin at kiralaması ya da satması tarım ve hayvancılıktan elde ettikleri gelirin kendilerine yeterli gelmediğini ortaya koyması bakımından oldukça dikkat çekicidir. Köylüler at kiralamak dışında mazmancılık, amelelik ve tekneçilik gibi ek işlerde de çalışmaktaydı. Mazmancıların yıllık kazancı 200-300 kuruş arasında bir katma değer oluşturmaktaydı. Köyün 16213 kuruşluk vergisinin 4985 kuruşunun başka köylere naklolanlardan gelmesi köyün başka yerlere göç verdiğini de ortaya koymaktadır (Bkz. BOA, ML. VRD. TMT. D. 13890: 1-9).

2267 numaralı Kazabad nüfus defterinde Keçeci köyünde 55 erkek nüfus kaydedilmişti (Bkz. Ek-3). Bu rakam köyde bu tarihlerde yaklaşık olarak 110 kişinin yaşadığını göstermektedir (BOA, Nfs. D. 2267: 267-268). Köyde Tozanlı nahiyesi Hisarcık köyünden bir ve Komanat nahiyesi Ohtab köyünden iki erkek misafir nüfus yer almaktaydı (BOA. Nfs. D. 2287: 30).

1858-1859 senesinden itibaren vakıf üzerinde vakıf evladından geldiği belirtilen Şeyh Haydar oğlu Kasım Pehlivan'ın hak iddia ettiği anlaşılmaktadır. Seyyid Kasım Pehlivan'ın mahkemeden aldirdığı karara göre, şeyhliği talep etmesinde, kendisi dışında, Ahi Mahmud'un erkek neslinden gelenlerin tükenmesi gerekçe gösterilmiş ve böylece Kasım Pehlivan vakıf yönetimini alma konusunda bir girişimde bulunmuştur. Mazbut ve mülhak vakıfların görev tevcihlerinin özetinin verildiği (1)275/1858-1859 senesine ait defterde Kazabad kazası Fakih-

ler köyünde bulunan Ahi Mahmud Vakfı'na da rastlanmıştır. Defterde 9118 numarayla kaydedilen yazıda Ahi Mahmud'un köyde bulunan bir çiftlik zemininin malikane gelirin tamamı ve değirmeni vakıflarının vakıf şartları gereği vâkıf evladından Seyyid Haydar, Seyyîd İbrahim, Seyyîd Zeynelabidin, Seyyîd Yakub, Seyyid Hasan, Ahmed, diğer Seyyîd Hasan, Seyyîd Veli, diğer Seyyîd Ahmed, Seyyîd İsmail, Seyyid Mustafa, Seyyid Abdülkadir, Seyyîd Ali, diğer Seyyîd Mustafa, Seyyîd Mustafa Osman, Seyyîd Halil, diğer Seyyid Ali, diğer Seyyîd Abdülkadir, diğer Seyyîd Mustafa, Seyyîd Hüseyin, Seyyîd Mehmed, Seyyîd Halil, diğer Seyyîd Mehmed, diğer Seyyîd Mehmed ve diğer Seyyîd Hasan'ın belgenin kaleme alındığı tarihte müştereken uhdelerinde olduğu yazılıdır. Belge üzerinde yazılan der-kenarda bu kişilerin erkek evlat bırakmadan ölmeleri nedeniyle vâkıfın erkek soyundan olan Seyyîd Kasım Pehlivan'a evlatlık ve vakıf şartları gereği vakıf görevlerinin verilmesi konusunda mahkemeden alınan ilamın gereğinin yapılması istenmektedir (VGM. Defter. 00877.00051).

Seyyid Kasım Pehlivan'ın 12 Cemaziye'l-evvel 1290/8 Temmuz 1873 tarihinde vakfın mütevelliliğini aldığına dair bir de berat bulunmaktadır. Bu berat, aynı zamanda, yukarıdaki istilama cevap niteliği taşımaktadır. Beratta aktarıldığına göre, vakıf tevliyeti konusunda Evkaf Teftiş Mahkemesi tarafından gönderilen ilam gereğince yukarıdaki belgede zikr edilen isimlerin arkalarında erkek evlat bırakmadan ölmeleri ve vakıf

kurucusunun evladından kimse kalmadığının bildirilmesi üzerine ilk sırada zikredilen Seyyid Haydar'ın öz oğlu Keçeci Seyyid Kasım Pehlivan'a kaldığının doğruluğu anlaşıncı söz konusu vakfın mütevellisi olarak Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin de uygun görmesiyle Seyyid Kasım Pehlivan'a berat verilmiştir (BOA. EV. MKT. 00917.00183). Evkaf Nezaretine 3 Ramazan 1294/11 Eylül 1877'de yazılan yazıdan anlaşıldığı kadarıyla, Kasım Pehlivan'ın oğulları köyün ikinci hanesinde nüfusa birinci, sekizinci ve dokuzuncu numaralarda kayıtlıydı. Bununla birlikte ilgili yazıda vakfın muhasebesinin görülmesi gerektiğine dair 29 Cemaziye'l-evvel 1295/31 Mayıs 1878 tarihli bir der-kenara yer verilmişti (BOA.EV.MKT.00917.00179.1). 1878 senesine ait bir arızada Seyyid Kasım Pehlivan'ın oğullarından Emin'in köyün ikinci hanesinde yedinci sırada ve 30 yaşında; Hüseyin'in sekizinci sırada 22 yaşında; Mehmed'in dokuzuncu sırada 22 yaşında ve Ali'nin 11. sırada ve dokuz yaşında olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (BOA. EV.MKT.00917.00181). Aynı belge vakıf mutasarrıflığının Seyyid Kasım'ın ölümünden sonra adı geçen kardeşlere müştereken kaldığını içeren yerel bir mahkeme kararı olduğuna da işaret etmektedir.

9 Receb 1295/9 Temmuz 1878'de altın da Ahmed İzzet imzası bulunan bir belge (BOA. EV. MH. 01946.00008) ve 9 Şaban (12)95/8 Ağustos 1878 tarihine ait olan ve yazıldığı makamın açık olmadığı ancak Evkaf Nezareti Cihat kalemi tarafından kaleme alınma ihtimali olan belge Seyyid Kasım

Pehlivan'ın ölümü üzerine hazırlanmıştır. Sivas Vilayeti ve Evkaf Muhasebeciliği kalemelerine hitaben yazılan belgede Kazabad kazası Fakihler köyünde bulunan Ahi Mahmud Zaviyesi vakfına ait bir çiftlik ve zeminin malikânesinin tamamı ve değirmenin meşruiyet üzere vâkif evladından Seyyid Kasım Pehlivan'ın ölümü üzerine mahkeme kararına istinaden öz oğulları Emin, Hüseyin, Mehmed ve küçük yaştaki Ali'ye kaldığının beyanıyla bu yazının hazırlandığı belirtilmektedir. Yazıda mahkeme kararında, ayrıca, küçük Ali yetişkin yaşa gelinceye kadar onun haklarının ağabeyi Emin tarafından gözetileceği de belirtilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ve Sivas Vilayet Meclisi'nin 3 Ramazan (1)294/11 Eylül 1877 tarihli ve 46 numaralı mazbatası ile bu karar her ne kadar ortaya çıksa da merkezde vakfa ait vakfiye kaydı bulunamadığından dolayı konunun daha sonra icabına bakılmak üzere ilk olarak vakfın senelik hasılatının ne kadar olduğu, zaviyenin bugün var olup olmadığı, içerisinde çeşitli hizmetlerin görülüp görülmediği, vakıf hasılatından mutasarrıflarının kaç kuruş hissesi bulunduğu, bu tarihe kadar muhasebesinin neden görülmediğinin mahalli meclis tarafından araştırılması ile muhasebesinin oluşturulup koçanlı defterinin gönderilmesi talep edilmiştir (BOA. EV. MKT. 00917. 00189).

Yukarıdaki talebe istinaden hazırlanan 1878 tarihli muhasebe defterinde Ahi Mahmud için Ahi Baba adı kullanılmıştır. Defterde Tokat kazasına bağlı Kazabad nahiyesinde bulunan Keçeci Baba köyünde Ahi

Baba vakfının (12)80/1863-64 senesinden (12)92/1875-76 senesi sonuna kadarki muhasebesi ile ilgili bilgilerin üzerinde vakfın mütevellisi olarak Mehmed oğlu Pehlivan Mahmud belirtilmiştir. Vakfın başlıca geliri olarak Keçeci Baba köyünde bulunan Tekkeyeri olarak anılan mezranın tamam malikane hasılatı gösterilmiştir. Ayrıca bu hasılat köyde bulunan değirmenin kira getirisi de eklenmiştir (Bkz. Tablo 1). Bu muhasebe kaydında toplam buğday, arpa ve değirmen vergisinin nakde dönüştürülmesiyle oluşan

tutar 17823 kuruştur. Elde edilen bu gelirin 2823 kuruşu köyde bulunan caminin tamiri için yapılan masrafa, 3000 kuruş değirmenin 13 senelik masraflarına, 5000 kuruş 13 senedir köyde imam-hatiplik yapan Mehmed Emin Efendi'nin vazifesine, 1750 kuruş vergilere, 5250 kuruş ise vâkıf evladından Mehmed, Mehmed Emin, Ali ve Hüseyin'e terk edilmişti (VGM. Defter. 03039.00038). Bu belgede geçen Tekkeyeri adı verilen arazi büyük olasılıkla Osmanlı tahrir kayıtlarında geçen Karaltan köyü olmalıdır.

Tablo 1. Ahi Baba Vakfının 1280-1292 seneleri gelirleri (Tekkeyeri Mezrasından)

Hınta (rublağ)	Şair (rublağ)	Asyab icarı Hınta (rublağ)	Sene
31	11	50	80
22	15	29	81
29	11	64	82
32	9	38	83
21	4	48	84
38	14	30	85
29	00	48	86
34	9	54	87
18	5	70	88
00	00	64	89
30	10	128	90
90	00	128 ?	91
50	12	128 **?	92
428	104	879	Toplam

Keçeci Baba vakfının gelirlerine dair bir belge de 1303/1885-86 tarihlerine aittir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki muhasebe defterinde Keçeci Baba Vakfı için bu sefer Keçeci Baba Mescid Vakfı başlığı atılmıştır.

Vakfın 1291-1300 gelirlerinin yazıldığı olduğu defterde 1303 senesine kadarki gelirlerine yer verilmiştir. Bu defterde vakfın hazineye ödemesi gereken miktar belirtilmiştir. (Bkz. Tablo 2.; VGM.Defter.03724.00104)

Tablo 2. Evkaf-ı Hümayun Hazinesinden mazbut Keçeci Baba Mescid Vakfının 91 senesinden 300 senesi gayetine kadarki ve bu seneki tahsisatı hesabı

Hazineye		(Sene) 91	Tarih	Aslı		Sene
Kuruş	Para			Kuruş	Para	
		91		190	20	91
		92				92
		93				93
		94				94
		95		171	20	95
		96		152		96
		97		152		97
		98		152		98
		99		152		99
76	8	300	3 Kanun-ı Sani 300	152		300
76	8	301	7 Kanun-ı Evvel 301	152		301
76	8	301	9 Şubat 301			301
76	8	302	1 Mart 303	152		302
38	4	303	2 Kanun-ı evvel (30)			303

11 Cemaziye'l-evvel (1)314/18 Ekim 1896 tarihinde Maliye Nezareti tarafından Ahi Mahmud Vakfı ile ilgili tekrar araştırma istendiği görülmektedir. Bu araştırma talebinin bir gereği olarak 12 Cemaziye'l-evvel (1)314/19 Ekim 1896 tarihli Evkaf Nezareti Cihat Kalemi'nden çıkan ve Maliye Nezareti'ne iletilen yazı bu tarihe gelindiğinde vakfın yönetiminin 24 Z(ilhicce) (1)290/28 Ocak 1874'te beratla Seyyid Haydar oğlu Seyyid Kasım'a tevcih edildiğini, vakfiyesinin olmadığına nezarete bildirildiğini söylemektedir (BOA.EV.MKT.02230.00171).

22 Mayıs (1)313/3 Haziran 1897 tarihli Keçeci Baba Vakfı hakkındaki Evkaf Komisyonu der-kenarında vakfın bu tarihteki durumuna ilişkin ipuçlarına rastlamak mümkündür. Der-kenarda belirtildiğine göre, bu yazı vakfa ilişkin sorulan bir soru üzerine kaleme alınmıştır. Bu belgede Keçeci Baba vakfı için Ahi Baba Türbesi Vakfı tabiri kullanılmıştır. Vakfın diğer adının kuyud-ı hakanide Ahi Mahmud Zaviyesi şeklinde görüldüğüne işaret edilmiştir. Buna rağmen artık zaviyenin ortada bulunmadığı ve Keçeci Baba köyünde bir cami ve türbe

bulunduğu vurgulanmıştır. Cami ve türbe ile bir değirmenin rakabesi (bakım masrafı) çıktıktan sonra kalan kısmın imamlik ve türbede tekke-nişin olarak evlatlık ve tevliyet cihetlerine şart olduğu belirtilmiştir. Köyde bulunan ve Tekkeyeri adıyla bilinen bir çiftlik miktarı arazinin tamam malikanesi (yani aşarın yarı divani hissesi düşüldükten sonra kalan diğer hisse), bir değirmenin icarı (kirası) vakfa ait olup vakfın başka bir hayrat ve varidatı yoktu. Cami mevcut ve mamur olup türbe yanmıştı. Belgede belirtildiğine göre türbe evlat ve mütevelliler tarafından büyük emekler sonucu yeniden inşa edilmişti. Söz konusu vakıf mallarının tevsi-i intikal ciheti bulunmadığı da belgede açıklanmıştı. Vakıf gelirlerinin hesaplanarak (1283) senesinden şimdiye kadarki muhasebesinin çıkarılması istenmekteydi (VGM.Defter.03040.00025).

Sivas Vilayeti Evkaf Muhasebeciliği'nden yazılan 54 numaralı belge zaviyenin akıbeti konusunda bazı ipuçları içermesi bakımından önemlidir. Yazı aynı zamanda daha önceki yazılarda zaviyenin var olup olmadığı sorusuna karşı da tahkikatın bir cevabı niteliğindedir. Yazı 15 Teşrin-i Evvel (1)313/27 Ekim 1897 tarih ve 399 numaralı Tokat Sancağı İdare Meclisi mazbatasının Evkaf İdaresi'ne havale edilmesiyle ilgilidir. Yazıdan anlaşıldığı kadarıyla Ahi Mahmud Zaviyesi o dönemde tamire muhtaç bir vaziyettedir. Tamirin emanet ya da ihale yollarından hangisiyle yapılması gerektiğini sormakta, yapılacak işlemlerle ilgili keşif defteri ve menafi pusulasının gönderilmesini istemektedir. Ayrıca vakfın

gelirleri tamire yetmediği takdirde ahalinin yardım yapıp yapamayacağı da sorulmaktadır. Yazının hemen altında Tokat Sancağı Evkaf Müdürlüğü'ne yazılan bilgi notunda 7 Cemaziye'l-evvel (1)316/23 Eylül 1898 tarihli ve 170 numaralı Nezaretten gelen tahrirata göre işlem yapılması kayda geçirilmiştir (VGM. Defter.04446.00130). Aynı hususla ilgili Mektubî Kalemî'nin bir müsveddesi de bulunmaktadır (BOA. EV.MKT.02421.00025).

Sivas Valisi tarafından yazılan 5 Rebiü'l-evvel (1)316/24 Temmuz 1898 tarihli yazı Varidat Kalemî tarafından Tokat Sancağı mutasarrıflığına gönderilen Ahi Mahmud Vakfı muhasebesini içermektedir. Yazıda Tokat'a bağlı Kazabad nahiyesinde bulunan ve kuyud-ı hakanide Ahi Mahmud Zaviyesi olarak geçen Seyyid Haydar oğlu Kasım Bahaeddin'in malikanelik üzere mutasarrıf olduğu bir çiftlik zeminin ilk önce yazılı seneler bedelinin hasılatının tahsis olunup (1)314 senesi Martından itibaren ortaya çıkan meblağın miktarını içeren bir hesaba yer verilmiştir. Bu hesaptan sonra adı geçen vakıf için evkaf-ı hümayun hazinesine ve diğer bir suretle bir şey verilmediği ve adı geçen bedelin tevsi-i intikal dışı tutulduğu konusunda şerh verildiği belirtilmektedir. Bu yazıya göre (12)94 senesinden itibaren vakıfla ilgili hesapların tutulmadığı anlaşılmaktadır. 94 senesinden 313 senesi sonuna kadar vakfın matlubu şu şekildedir (Kırş. Tablo 3, 4 ve 5).

Tablo 3. (12)83-(12)87 Hesabı

Sene	Guruş	Para
83	540	
84	305	
85	606	
86	387	
87	514	
Toplam	2352	

Tablo 4. Senelik Tahsis Edilen

	Guruş	Para
	470	16
Harc kalemi	5	16
	465	16
Zammı	93	
	372	16

Tablo 5. 94 senesinden 313 senesi sonuna kadar vakfın matlubu

	Guruş
94 senesinden 99 senesi nihayetine kadar bedelat olub üç rubu tenzil olunarak kusur bir rubu	2320
300 senesinden 313 senesi gayetine değin	4464
	6784

Muhasebe kayıtlarına göre, bütün bu hesapların açılımı şöyle yapılmıştır: Tokat'a bağlı Keçeci Baba köyündeki Ahi Baba Vakfı'na bağlı adı geçen köydeki Tekkeyeri'nin tamam malikane mutasarrıflığına 83 senesinden 87 senesi sonuna kadar yapılan hesaplamada mütevellisine 470 kuruş 10 para isabet etmiştir. Bunun ödenmesi için Vilayet İdare Meclisinden gelen 12

Kanun-ı Sani (1)310 tarih ve 136 numaralı mazbata üzerine hazine tarafından tetkikat yaptırılmıştır. Tetkikat sonunda Ahi Baba Türbesi vakfının zaviyesinin artık bulunmadığı, vakfa bağlı bir cami ve yanmış türbesi bulunduğu anlaşılmıştır. Bu türbe evlat ve mütevellileri tarafından mühim emek sarf edilerek yeniden inşa edilmiştir. Tekkeyeri denilen çiftliğin yarım divani hissesi ve bir değirmenin kirası vakfa ait olduğu belirlenmiştir. 83 senesinden itibaren mutasarrıfları aracılığıyla hasılatın bölüşüldüğü ancak 94 senesinden itibaren mütevellilere bir şey verilmediği görülmüştür. Yukarıda senelik tahsis edilen para yani 372 kuruş mütevellinin tahsisatını göstermektedir. 784 kuruş da daha sonraki senelerden ortaya çıkan fark olup vakfa ödenmesi gereken paradır. Maliye Nezareti tarafından 2 Haziran (1)314 tarihinde gönderilen bir pusuladan çıkarılan bu hesabın ifası konusunda Sivas Valisi Vilayet Muhasebesi ve Evkaf Muhasebeciliği'ni uyarmaktadır (VGM.Defter.03072.00012).

IV. Keçeci Babanın Nazarlamaları

Soyu On İki İmamlar kanalıyla Ehl-i Beyt'e dayanan bir karizmatik inanç önderi adına kurulan, kendisine bağlı bir talip ve hiyerarşiye göre ocak topluluğu olan, silsile olarak karizmatik inanç önderinin soyundan gelen temsilcileri pir ve mürşid adları ile tanımlanan, takip ettiği bir süreklilik ya da erkan sistemi olan inanç sistemi yapılanmasına ocak ya da dede ocağı denir.

Hamza Aksüt, Alevi ocaklarını anlattığı eserinde ocak olmanın şartını "rehber, pir

ve mürşid" sistemine sahip olma kıstası ile belirlemiştir. Bu bağlamda 6 mürşid ocağı ve 48 pir ocağı tespit etmiştir (Ersal, 2016: 41 vd.) Aksüt, Keçeci Baba Ocağı'nı konumu belli olmayan ocaklar arasında göstermiştir. Ancak yaptığımız saha araştırmalarında ocakzadelerin kendilerini direkt olarak Hacı Bektaş Veli Ocağı'na bağladıklarına şahit olduk. Ayrıca, hakkındaki menkıbeler Keçeci Baba'nın Hacı Bektaş'ın amcası olduğunu anlatmaktadır. Delikli Kaya ile ilgili nazarlamadaki anlatıya göre, Hacı Bektaş bölgeyi ziyaret etmiştir. Bu ziyareti sırasında bugünkü türbenin girişinde bulunan kül rengi taşı amcasına nişane olarak getirmiştir.

Nazarlama, insanların sağlığında saygı duydukları, kerametini gördükleri kişilerin "Beni arayan burada bulsun" şeklinde dualarla belli yerleri tıslamlamaları, işaretlemeleridir. Bu bağlamda değerlendirilecek olursa, Keçeci Baba Anadolu'da gizli kalmış bir hekimdir. Türbesi günümüzde akıl ve ruh sağlığı hastalıkları için bir şifa merkezi olarak ziyaretçi akınına uğramaktadır. Keçeci Baba'nın çeşitli rahatsızlıklara iyi geldiğine inanılan nazarlamaları da Keçeci köyü civarında bulunmaktadır.

Yediler Baba: Yediler Baba adıyla anılan bölge Keçeci Baba'nın bir nazarlamasıdır. Buraya testis, fıtık rahatsızlığı olan kişiler gider. Burada şifa bulmak için çeşitli ritüeller yerine getirilir. Yediler Baba arazisi ormanlık bir alandır. Burada bulunan genç meşe (pelit) ağaçlarının gövdesi ortadan ikiye kesilerek açılır. Açılan ağacın gövdesin-

den rahatsızlığı olan kimse birkaç defa geçirilir. Rakamlar çeşitli anlatılarda değişmekle beraber en çok rastladığımız rakam üçtür. Bu işlemin ardından ikiye ayrılan ağacın gövdesi çamurla sarılır. Ağaç iyi olunca rahatsızlığı olan kişinin de iyi olacağına inanılır. Bu sebepten ötürü arazideki ağaçların neredeyse tamamı yaralıdır (KK: 2 ve 3).

Köydeki cemlerin hem aşığı hem dedesi olan Salih Arslan, Yediler Baba'dan şifa bulan onlarca insan olduğunu dile getirmektedir. Dedenin aktardıklarına göre, Amasya'nın Bayat köyünde Keçeci Baba Ocağı taliplerinden olan ve isimlerini vermek istemeyen bir ailenin 6-7 yaşlarındaki erkek çocuklarının vücudu sürekli şişmektedir. Bu şişkinliklere doktorlar çare bulamamış ve teşhis koyamamıştır. Aile, son bir umut olarak çocuğu alıp Keçeci Baba'ya getirmiştir. Salih Dede, ailesi ile birlikte çocuğu Yediler Mevkisi'ne götürmüştür. Çocuğu iki pelit ağacının arasına yatırıp dua etmiştir. Çocuğun babası burada evladının şifa bulması için iki kurban adak adamıştır. Bir müddet sonra çocuk sağlığına kavuşmuş ve hastalığından bir eser kalmamıştır. Hayatta olan çocuk şuan liseye gitmektedir (Saha araştırma ekibi).

Delikli Kaya: Bir büyük ve bir küçük deliğin olduğu bu mevkiye kayalarda bulunan deliklerden dolayı bu isim verilmiştir. Yaylak konumunda orman içi bir arazidir. Anlatıya göre Keçeci Baba, buradaki büyük delikten geçmiştir. Hacı Bektaş Veli, amcasına dönerek marifet büyük delikten geçmekte değil küçük delikten geçmekte demiş, bunun üzerine amca Hacı Bektaş Veli küçük

delikten geçmiştir. Bölge halkı burada Keçeçi Baba ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin birbirlerini denediklerine inandığı için burayı ziyaretleri sırasında deliklerden geçmeye çalışır. Günümüzde Delikli Kaya mevkisine kurban götürülüp kesilmektedir (Saha araştırma ekibi, Bkz. Ek-5).

Satılmış Kaya: Keçeçi köyünün güney batısında bulunan nazarlamadır. Derenin içinde bulunan bir kaya vardır. Kaya adeta güvenli bir sığınak görünümündedir. Buraya çocuk sahibi olamayan kadınlar getirilerek boyunlarına bağlanan yazma ile kayanın etrafında dolandırılmaktadır. Bu ziyaretin ardından çocuk sahibi olan kadınlar çocuklarına Satı, Satılmış gibi isimler koymaktadır (Bkz. Ek-5).

Poyrazlık: Satılmış Kaya'nın üzerinde bulunan bu mevkide Keçeçi Baba'nın dolaştığı rivayet edilmektedir. Mevki adını çokça etkilendiği Poyraz rüzgârından almıştır. Mevkiinin havasının çeşitli rahatsızlıklara iyi geldiğine inanılmaktadır.

Dede Pınarı, Çıban Tekkesi: Köyün batısında kalan bu bölgeden az miktarda bir su çıkmaktadır. Çamurlu olan bu su çıbana sürülür. Sonra bir soğan kesilip bırakılır, soğan kurudukça çıban yarasının kuruyacağına inanılır (KK: 3 ve 4; Bk. Ek-5).

Cöherlik: Keçeçi Baba'nın ayakucundan çıkan toprağa cöherlik denmektedir. Tadı, kokusu ve yapısıyla normal bir topraktan farklı olan bu toprağın sandukanın altından çıktığına inanılmaktadır. Bu toprak, esasında, köyün kuzeyinde bulunan Cöherlik

mevkiinden getirilerek buraya bırakılmaktadır. Onlarca yıldır bu toprağın birçok rahatsızlığa şifa olduğuna inanılmaktadır. Tekkenin hizmetkarlarından olan Ümmügülsüm adında bir kadın toprağın bittiğini görünce Cöherlik denilen bu mevkiye toprak almaya gelir ve burada vefat eder (KK:4).

Kızlar Ziyareti: Köyün güneybatısında bulunan nazarlama, dergahta bulunan hanımların bayan bayana ibadet, eğitim, yaptığı bir yerdir (Bkz. Ek-5).

Cibali: Köyün güneydoğusunda Kızlar Ziyareti'nin 200 m. kadar üzerinde bulunan bu bölgede bir zamanlar Keçeçi Baba'nın doğu bölgesi nöbetçisinin bulunduğu inanılmaktadır.

Höyük Tepesi: Ayakbastı mevkiinin batısında Cibali mevkiinin doğusunda kalan bölgenin bir zamanlar gözetleme noktası olduğuna inanılmaktadır. Burası günümüzde Nevruz kutlamaları alanı olarak kullanılmaktadır.

Ayakbastı: Keçeçi Baba'nın bu bölgeye geldiğinde burada üzerine bastığı taş parçasına ayaklarının izi çıkmış, taş günümüze kadar da varlığını korumuştur. İnanişe göre buraya geç yürüyen veya yürüyemeyen çocuklar getirilerek taşın üzerine tutulur. Ayaklarını taşa basan çocukların yürüyeceğine inanılır. Bunun yanı sıra felçli hastalarında Ayakbastı'dan şifa bulunacağına inanılmaktadır. Burada Keçeçi Baba tarafından çıkarıldığına inanılan bir suda bulunmaktadır (Bkz. Ek-5).

Keçeci Babanın nazarlamaları Çilekeş mahlası ile yazan Dede Salih Arslan'ın şu dizlerinde dile getirilmiştir:

Bir nazar eyledi kayaya baktı.

Gözderesi diye eser bıraktı.

Karataş içinde suyu akıttı.

Evliyalar Şahı Keçeci Baba.

Meşrebi Muhammed, atası Ali.

Mahlası Keçeci Şah Mahmud Veli.

Hasta şifa bulur, eyileşir deli.

Evliyalar şahı Keçeci Baba.

Karataş üsdüne ayağın bastı.

Vurdu asasını suyu akıttı.

Çırağ uyandırdı, delili yaktı.

Evliyalar şahı Keçeci Baba.

Senden murat alan keser kurbanını.

Sevinir muhipler yapar bayramı.

Cümle alem olmuş senin hayranın.

Evliyalar şahı Keçeci Baba.

Çilekeş Salih'e bu aşkı veren

Zehiri içipte fırına giren

Bütün dertlere dermanın veren

Evliyalar şahı Keçeci Baba. (Keçeci Baba Ocağı'ndan yetişen ozanların nefesleri hakkında bkz. Yücel, 2003).

Yukarıda değindiğimiz nazarlamaların yalnızca Cibali ve Cöherlik bölgesinde bulunanlarında yatır vardır. Diğerleri Keçeci Baba'nın gezdiği, dolaştığı, dua ettiği yerlerdir. Buralara yapılan ziyaretler ve kesilen kurbanlar ile Keçeci Baba yad edilmektedir.

V. Yörede Günümüzde Devam Eden İnanışlar

Şifa Arama ve Kurban Kesme

Keçeci Baba Türbesi; bölgede Sünni ve Alevi toplum arasında saygı duyulan, sıkça ziyaret edilen bir mekandır. Keçeci Baba'nın ünü akıl ve ruh sağlığı hastalıkları açısından öne çıkmış; birçok bölgeden ziyaretçi hastalarına şifa aramak için türbeyi ziyaret eder hale gelmiştir. Türbenin girişindeki odadan açılan üç kapı vardır. En sağda kalan odada Keçeci Baba ve ailesine mensup kimse-lerin sandukaları vardır. Girişte tam karşıda kalan iki odadan ilkinde duvara bağlı ipler bulunmaktadır. Halk inanışına göre akli dengesi yerinde olmayan hasta buraya götürülerek bağlanır, aile tarafından Keçeci Baba türbesine bir kurban adanır, iyi olacaksa sıkıca bağlanan hasta inanışa göre Keçeci Baba tarafından çözülerek odadan çıkarılır. Şayet iyi olmayacaksa hasta bağlı kalır. Bağlanan hastanın bir bekleme süresi yoktur. Bu konuda tekkede bulunanlar: "Beş dakikada çözülen de olur, bir gece bağlı kalan da olur." demektedir. Araştırma ekibimiz Mardin'den türbeye ikinci kez getirilen akıl ve ruh sağlığıyla ilgili problemi olan hasta bir çocuğun bağlanmasına şahit olmuştur. Hasta çocuğun ailesi ile yaptığımız görüş-

mede aldığımız bilgiye göre, bundan üç yıl kadar önce aile, Keçeci Baba'nın ününü duymuş ve çocuklarını aldıkları gibi köye getirmiştir. Odaya urgan ile sıkıca bağlanan çocuk kısa bir süre sonra çözülerek dışarı çıkmış, baba çocuklarının iyi olması halinde türbede kurban keseceğine dair bir adak adamıştır. Çözölmüş olan çocuklarını alıp evlerine dönen aile aynı hafta içinde çocuklarında gözle görülür bir sakinlik fark etmiş; çocukta daha önceden rastladıkları bağırma ve etrafa zarar verme gibi bozuklukların ortadan kalktığına şahit olmuştur. Ailenin anlattığına göre, baba adadığı kurbanı zaman geçtikçe unutmuş ya da ihmal etmiştir. Üç sene sonra çocukta bağırma halleri tekrar ortaya çıkınca çocuklarını alan aile ikinci defa türbeye ziyarete gelmiştir. Bu ziyaret esnasında karşılaştığımız aile çocuklarını tekrar odaya bağladılar. Çocuk kısa bir zaman sonra odadan çözölerek çıktı. Baba, köyden temin ettiği kurbanını türbenin aşevinde kesti. Keçeci köyünde oturan ve bizimle bu olaya şahit olan kişiler babanın kurban sözünü tutmamasının niyetini zedelediğini, Keçeci Baba'ya söz verilen kurbanın mutlak suretle kesilmesi gerektiğine olan inançlarını buna benzer şahit oldukları çeşitli olayları aktararak dile getirdiler. Köy ihtiyar heyetinden Hasan Temiz, ocaklıların ve köylünün burada kesilen kurbanı verdiği önemi "Keçeci Baba ne ev ister ne araba ne fistan; yalnızca kurban ister" sözüyle açıklamaya çalıştı. Gerçekten de köyde kurbanı ve dağıtılan lokmaya verilen önemin çok büyük olduğunu birçok kişiden dinledik. Kaynak kişilerimizden olan Hüseyin Gürbüz'ün an-

nesi kurban kesme gücü olmayanların horoz kesebileceğini, horozdan kurban olmadığını çok iyi bildiğini ancak bundan maksadın lokma dağıtmak olduğunu; bu niyetle kesilen horozda da Cerbail adını verdiklerini belirtti (KK: 7).

Ağaç Kültü

Türkler geçmişten günümüze dek ağaca ve ağaç çeşitlerine pek çok manalar yüklemişlerdir. Ağaçların ölümsüzlüğü simgelediğini düşündükleri gibi kendilerini koruyacağına, bütünlük sağlayacağına, isteklerinin yerine gelmesi için aracı olacağına, ölümlerini koruyacağına, bu ve bunun gibi pek çok inanca sahip olarak yaşamış ve gelecek nesillere de bu şekilde aktarmışlardır. Seçtikleri ağaçları ya şekillerine göre ya da adlarına göre manalar yükleyerek hayatlarına sokmuşlardır. Pervin Ergun, Ağaç Kültü kitabında Türklerin başta ağaç olmak üzere kutsal kabul edilen nesnelere tanrısallık çerçevesinde değerlendirmediklerine, hiçbir zaman tapınılan nesneler haline dönüştürmediklerinden bahseder. Türk ağaç kültürü ve bu külte bağlı olarak oluşan uygulamalar hususunda Keçeci köyünde özellikle pelit ağacı ile ilgili uygulamalara rastlamak mümkündür. Pervin Ergun'un kutsal ağaçlar arasına aldığı meşe ağacı Anadolu'da pelit olarak adlandırılmaktadır (Arslan, 2014: 63 vd.).

Şah Mahmud Veli'nin keçeci namını almasıyla ilgili menkıbede yer verdiğimiz anlatının giriş kısmı da Ağaç kültürü ile bağlantılıdır. Köyde kısa bir süre öncesine kadar

Perşembe geceleri pelit ağacı yakılmış. Salih Arslan, "Dedemin üvey annesi Suzi'nin -(Ocak da yetişen divanı bulunan halk ozanı) kız kardeşi olurdu- perşembe akşamları pelit ağacı olsa da yaksak, dediğini hatırlarım ancak artık çok bilinen bir gelenek değildir." diyerek geleneğin günümüzde devam etmediğini belirtmektedir.

Yine Keçeci Baba'nın nazarlamalarından Yediler Mevkii'nde ağaç gövdesi yarmak, ağacın iyileşmesi halinde hastanın iyileşeceğine inanmak gerek bölge halkının gerek ziyaretçilerin ağaç kültürüne inanışlarını ortaya koymaktadır.

Taş Kültü

Keçeci köyünde taş kültü bağlamında değerlendirebileceğimiz inanışlara rastlamak mümkündür. Keçeci babanın türbesin önünde bulunan çelik taşı adı verilen taş bunlardan biridir (Bkz. Ek-6). Taşın Horasandan Şah Mahmud Veli'nin iskân edileceği yeri belirlemek için atılan bir nişane olduğu; Şah Mahmud Veli'nin Anadolu'ya nişanını bulmak için geldiği ve taşın bulunduğu yere zaviyesini kurduğu anlatılmaktadır. Günümüzde taşla ilgili taşı kucaklayan insanların ellerinin kavuşması halinde Cennete, kavuşmaması halinde Cehenneme gideceği yönünde bir inanış vardır. Taşı kucaklama ritüeli gerek Alevi, gerek Sünni halk tarafından yerine getirilir.

Keçeci Baba'nın evinde bulunan keramet göstermek için hamur gibi yoğurduğu siyah renkli, üzerinde yumruk izleri bulu-

nan bir kutsal taş da mevcuttur (Bkz. Ek-6). Keçeci Baba'nın nazarlamalarından olan Ayak Bastı'daki Keçeci Baba'nın ayaklarının izinin olduğuna inanılan taş da ziyaret edilmekte, burada yürüyemeyen çocuklar ve felçli hastalar için şifa aranmaktadır.

Tek Katlı Ev

Keçeci baba türbesi tek katlı bir yapıdır. Köy halkı türbenin yükseğine çıkacak herhangi bir yapı inşa etmez. Keçeci Baba'ya duydukları saygıdan dolayı köyde bütün evler, okul dahil tek katlı yapılardır. Türbeden daha yükseğe yapılacak yapının Keçeci Baba tarafından yıkılacağına inanılmaktadır. Köydeki camiye minare yapılmasına izin vermemeleri de bu inanıştan ileri gelmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmayla Anadolu'da ahiliğin son temsilcilerinden olan Keçeci Baba ile ilgili rivayetler, inanışlar, mekanlar tartışılmaya çalışılmıştır. Çalışma iki yöntem üzerinde gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, yaklaşık iki sene süren saha çalışması ve sözlü tarih verileri toplanması süreciyle köyde yaşayan ocak mensuplarından çeşitli bilgiler elde edilmiştir. İkinci olarak, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden Keçeci Baba ve köyüne ilişkin belgeler derlenmiştir. Daha sonra belgeler okunarak köyün ve köyde bulunan vakfın bazı özellikleri ortaya çıkarılmıştır.

Yapılan bu çalışmalar sonunda bazı yeni verilere ulaşılmıştır. Bunlardan ilki; köyde Keçeci Baba türbesi içerisinde bulunan san-cak günümüzde genelde sözlü kültürde yer alan Keçeci Baba'nın üç oğlunun adını açık-ça vermektedir. İkinci olarak köy Osmanlı-lar döneminde Kazabad nahiyesi ya da ka-zasına bağlıdır. Bu nahiye Tokat-Turhal ara-sındaki bölgeyi kapsamaktaydı ve merkezi şimdiki Tokat ili Pazar ilçesinin bulunduğu yerdeki köydü. Köyün o dönemki adı Fakih-ler köyüydü. Hatta Fakihler köyünün divani vergileri ilk Osmanlı vergi kayıtlarında Ahi Mahmud Vakfı'na bırakılmıştı.

19. yüzyıla gelindiğinde köydeki zavi-yenin ortadan kalktığı, bir caminin bulun-duğu ve Ahi Mahmud Vakfı'nın gelirlerinin cami ve türbe ile onun soyundan gelen vakıf mütevellilerine bırakıldığı görülmektedir. Ayrıca 19. yüzyıl ortalarında vakfın tevli-yetinin Seyyid Kasım Pehlivan'a ve daha sonra oğullarına geçtiği, bu sürecin biraz sıkıntılı atlatıldığı ve vakfın muhasebesinin bir müddet tutulamadığı belgelerden anla-şılmaktadır. Seyyid Kasım'ın mütevelliliği almasında Ahi Mahmud'un erkek neslinden kalan son temsilci olmasının bir payı oldu-ğunu düşünmekteyiz.

Ahi Mahmud Vakfı'na ait bir zemin (Tekkeyeri adıyla bir çiftlik) ve bir değirmen vardı. Vakıf bu çiftliğin malikane gelirleri ve değirmenin kirasıyla ayakta duruyordu.

Fakihler köyü için 19. yüzyıldan itibaren Keçeci Baba köyü adı kullanılmaktaydı. Bu-nunla birlikte köy Cumhuriyet döneminde

Tokat ili Erbaa ilçesine bağlanmıştı. Köyde halen akıl ve ruh hastalıklarının tedavisi ve benzeri konularda gelen nazarlamalar bu-lunmakta olup yaptığımız çalışmada bunla-ra de yer verilmiştir.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKA)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiyeler Arşivi (VGMA)

Basılı Eserler

AÇIKEL, Ali. (2014a). "Ahi Mahmud (Tokat)". Ahilik Ansiklopedisi, 1, Ankara.

AÇIKEL, Ali. (2014b). "Ahi Mahmud Zaviyesi (Kazabad)". Ahilik Ansiklopedisi, 1, Ankara.

ARSLAN, Seher. (2014). "Türklerde Ağaç Kültü ve Hayat Ağacı". Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, S. 1/1, s. 59-71.

BARKAN, Ö. Lütfi. (1942). "İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler". Vakıflar Dergisi, S. 2, s. 279-304.

BAYRAM, Mikail. (1987). "Selçuklular Zamanında Tokat Yöresinde İlmî ve Fikrî Faaliyetler". Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986). Ankara. s. 34-37.

DURMA, Abdülhalim. (2010). Evliyalar Şehri Tokat. Amasya.

ERSAL, Mehmet. (2016). Alevilik: Kavramlar ve Ocak Sistemi Çubuk Havzası Örneği. Ankara.

- MADEN, Fahri. (2013). "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Bektaşî Tekke ve Türbeleri". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S. 68, s. 89-128.
- MADEN, Fahri. (2014). "Keçeci Baba Ocağı". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S.71, s. 147-169.
- PEHLİVAN, Muhsin. (2001). "Anadolu'da Gizli Kalmış Bir Er (Bektaşî Ahi Babası) Ahi Mahmut Veli Keçeci Baba". Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi Bildirileri (23-28 Ekim 2001), s. 733-753.
- TİMUR, Duran. (2010). "Keçeci Baba (Horasan Ereni, Ahi Mahmut Veli)". Kümbet Altında. S.39, s. 32.
- Tokat İl Yıllığı, 1967.
- Tokat İl Yıllığı, 1973.
- ULU, M. Emin. (2004). Alperenler Cenneti Tokat. İstanbul.
- YÜCEL, Sabri. (2003). Keçeci Ahi Baba ve Zaviyesinden Yetişen Ünlü Kişiler. İstanbul.

KAYNAK KİŞİ (KK) DİZİNİ

Sıra	Adı	Yaşı	İşi/Ocakla İlgisi	Öğrenim Durumu	Mülakat Tarihi
1	Rıza Şahin	76	Ocak Dedesi	ilkokul	18.09.2014
2	Durmuş Pelit	66		ilkokul	18.09.2014
3	Salih Arslan	66	Ocak Dedesi	ilkokul	16.04.2015
4	Hüseyin Gürbüz	45	Ocakzade	ilkokul	07.07.2016
5	Mahmut Koç	57	Ocak Dedesi	ilkokul	07.07.2016
6	Hasan Temiz	67	Ocakzade	ilkokul	07.07.2016
7	Musa Koç	65	Ocakzade	ilkokul	16.04.2015
8	Ayşe Gürbüz	82	Ocakzade	-	07.07.2016
9	Cemal Gürbüz	62	Ocakzade	İlkokul	16.04.2015

Saha Araştırma Ekibi: Melike Tepecik, Sümeyra Tepecik, Nezihe Nur Altuncu, Yusuf Tepecik ve Nevzat Usal

EKLER

EK-1:Keseğen Baba Türbesi yakınlarındaki mezar taşı ve çeviri yazısı

Mezar Taşının İlk Hali	Mezar Taşının Temizlenmiş Hali
	
Mezar Taşındaki Yazının Okunuşu	
Mağfiret kıl beni Yâ Rabb-i Zeydân Bi-Hakk-ı 'Arş-ı 'Azam-ı Nûr-ı Kurân Gelüb kabrim ziyâret iden ihvân İde ruhuma bir Fâtiha ihsân Hâcî Boz-zâde Yûsuf Efendi'nin rûhuçün El-Fâtiha fî sene 1326 (1908-1909)	

Ek-2:1840'larda Keçeci Köyünde Hane Reisleri (Temettuat Defteri kayıtları)

Hane	Numara	İsim
1	1	Kara Hasan oğlu Hasan
2	2	Resul oğlu Mehmed
3	3	Monla Hasan oğlu Hüseyin ve Osman
4	4	Kara Ahmed oğlu Ali
5	5	Gani oğlu Mahmud
6	6	Gani oğlu Ali
7	7	Deli Mehmed oğlu Hacı Mahmud
8	8	Öksüz Ahmed
9	9	Mehter Ali
10	10	Kemal oğlu İsmail
11	11	Kel Mehmed oğlu Baba Ali
12	12	Murteza oğlu Ali
13	13	Deli Mehmed oğlu Mahmud
14	14	Fazlı oğlu Mahmud
15	15	Öksüz oğlu Mehmed
16	16	Molla Yakub oğlu İsmail
17	17	Beter oğlu Ali
18	18	Abdülkadir oğlu Hasan
19	19	Zeynel oğlu İbrahim
20	20	Çolak Musa
21	21	Monla İbrahim oğlu Mustafa
22	22	Gani oğlu Topal Ahmed
23	23	Mustafa oğlu Ali
24	24	Ahmed Dede oğlu Abdülkadir
25	25	Çepni oğlu Ali
26	26	Koca Osman oğlu Mustafa
27	27	Haydar Efendi mahdumu Hatib ve Kasım Efendi

Ek-3: Keçeci Köyü Erkek Nüfus (Nfs. D. 2267, s. 267-268)

İsim	Yaş		
Bicanoğlu kısa boylu kara sakallı Ebil bin Halil	33		267 s.?
Süleyman Dede oğlu orta boylu kara sakallı Mehmed bin Zeynel	30		
Süleyman Dede oğlu uzun boylu ter bıyıklı Bektaş bin Süleyman	20	m.	
Karındaşı orta boylu şâbb-ı emred Ali bin Süleyman	15	m.	
Torun oğlu orta boylu kumral bıyıklı İsmail bin Mustafa	25	m.	
Karındaşı sabi Mehmed bin Mustafa	11		
Deli/Veli? Mustafa oğlu orta boylu sarı sakallı Abdülkadir bin İbrahim	30		
Karındaşı orta boylu kara bıyıklı Mustafa bin İbrahim	23	m.	
Diğer karındaşı uzun boylu ter bıyıklı Hüseyin bin İbrahim	21	m.	
Koca Osman oğlu orta boylu sarı sakallı Abdurrahman bin Mahmud	24		
Orta boylu kumral bıyıklı Ali bin Murteza	24	m.	
Karındaşı yetim sabi Ahmed bin Murteza	11		
Yeter/Beter? Oğlu uzunca boylu ter bıyıklı Resul bin Ali	23	m.	
Karındaşı uzun boylu ter bıyıklı Ali bin Ali	22	m.	
Diğer karındaşı orta boylu ter bıyıklı İbrahim bin Ali	20	m.	
Zeynel oğlu orta boylu kumral sakallı Abdülkadir bin Ahmed	38		
Fazlı oğlu uzun boylu ter bıyıklı Ali bin Hüseyin	22	m.	
Kel Mehmed oğlu uzunca boylu kara sakallı Mustafa bin İbrahim	38		
Karındaşı orta boylu kara sakallı Mahmud bin İbrahim	36		
Diğer karındaşı uzun boylu kumral bıyıklı Ali bin İbrahim	25	m.	
Göbüz/Köpüz? Oğlu kısaca boylu şâbb-ı emred Hüseyin bin Musa	13	m.	
Kemal oğlu kısa boylu kara sakallı İsmail bin Hasan	38		
Büyük? Kısaca boylu şâbb-ı emred Hasan	17	m.	
Karındaşı Kemal oğlu kısa boylu kara sakallı Ömer bin Hasan	40		
Kara Hasan oğlu orta boylu kara sakallı Mustafa bin Hasan	40		
Oğlu uzun boylu az kara sakallı Hasan	22		
Camcı? Oğlu uzunca boylu az kumral bıyıklı Ali bin Mehmed	22	m.	
Karındaşı sabi İbrahim bin Mehmed	10		

Resul oğlu kısaca boylu kara bıyıklı Mehmed bin Abdülkadir	24	m.	
Karındaşı orta boylu az kumral bıyıklı Ali bin Abdülkadir	22	m.	
Uzun oğlu orta boylu kara sakallı Ahmed bin Ahmed	33		
Uzun oğlu uzun boylu kumral sakallı Halil bin Hasan	38		
Oğlu sabi Ali	10		
Sabi İsmail bin Kızır İbrahim	11		
Dingil/Döngel? Ali oğlu uzun boylu kara sakallı Hüseyin bin Musa	38		
Oğlu sabi Satılmış	12		
Orta boylu kara sakallı Ebil/İbil? bin Kul Veli	30		
Orta boylu ter bıyıklı Ali bin Hacı Ahmed	20	m.	
Deli/Veli? Mehmed oğlu orta boylu kumral sakallı Mehmed bin Osman	25		
Abdülğani oğlu uzun boylu kumral sakallı Ali bin Ali	33		
Abdülğani oğlu uzunca boylu kara sakallı Mahmud bin Hasan	28		
Orta boylu kumral sakallı Hüseyin bin Molla Hasan	30		
Kara Mustafa oğlu sabi Mahmud bin Mehmed	10		
Kara Mustafa oğlu uzunca boylu kara sakallı Mustafa bin İsmail	35		
Kara Mustafa oğlu uzun boylu şâbb-ı emred Ali bin İsmail	17	m.	
Karındaşı kısa boylu şâbb-ı emred Veli bin İsmail	15	m.	
Kara Hasan oğlu damadı orta boylu kara sakallı Hüseyin bin Ali	28		
Seyyid Ahmed oğlu uzun boylu az sarı sakallı Ali bin Ahmed	21	m.	
Öküz oğlu orta boylu kara sakallı Halil bin Mustafa	35		268 s.
Yarım oğlu orta boylu kara sakallı Mustafa bin İsmail	33		
Karındaşı kısaca boylu az kumral bıyıklı Halil bin İsmail	25	m.	
Diğer karındaşı orta boylu az kumral bıyıklı Hasan bin İsmail	23	m.	
Kısa boylu kumral sakallı Komanatlı Halil bin Hasan	26		
Fazlı oğlu kısa boylu kara sakallı Abdülkadir bin Halil	35		
Kömrüklü/Gümürüklü? Oğlu yetim sabi İsmail bin Mustafa	12		

M. (mücerred-bekar) nüfus.

EK-4: İran Dışişlerinden gelen ve Keçeci Baba'nın kökeniyle ilgili cevap içeren yazı

جمهوری اسلامی ایران
دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه
تبریز

تاریخ: ۷۰۰/۲ شماره: ۷۵۲-۲۴۹/۲

بسمه تعالی

اداره دوم آسیای غربی

باسلام،

بدینوسیله آقای محمد علی ارزنجان در رابطه با بازسازی مناطق زلزله زده جمهوری اسلامی ایران توسط شرکتهای ترکیهای معرفی می گردند.

خواهشمند است دستور فرمایند با نامبرده همکاری لازم را معمول نمایند.

محمد رضا راشد
رئیس دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه در تبریز

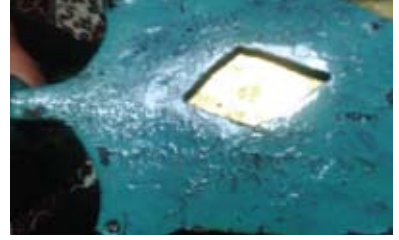
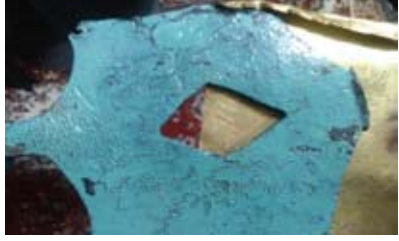
۷۲۴/۱۰

imam rızanın iki oğlu vardır seyit hüseyin kapri kazvin şehrindendir
seyit hüseyinin oğlu ahi şih mahmudi veli hicri 327 yılı dan urumma
gitmiştir tokat ili civarından dergah kurmuştur daha sonra osmanlı
padişahları tarafından gotirtirilmişdir padişahlara gösterdiği muzace
üzerine padişah tarafından ismi keçeci baba olarak anılmaktadır halen
Evlatları dergahın bulunduğu yerden mevcutturlar bu belge iran islam
cumhuriyeti meşet imam rıza kültür müdürlüğünce verilmiştir

EK-5: Keçeci Baba Nazarlamaları ve Taş Kültü ile İlgili Fotoğraflar

	
Ayakbastı	Ayakbastı'da Keçeci Baba'nın ayak izlerinin olduğu taş
	
Delikli Kaya, Keçeci Baba'nın geçtiği delik	Delikli Kaya, Hacı Bektaş Veli'nin geçtiği yer
	
Satılmış Kaya	Satılmış Kaya
	
Çıban Tekkesi ve Çevresi	Çıban Tekkesi
	
Kızlar Ziyareti	Kızlar Ziyareti mevkiinde en yaşlı ağaç (şampiyon ağaç)

EK-6: Keçeci Baba'nın Evi, Türbesi, Türbede Bulunan Sancak ve Taşlar ile İlgili Fotoğraflar

	
Çelik Taşı	Keçeci Baba'nın yoğurduğu taş
	
Keçeci Baba'nın evi içinden bir görünüm	Türbede bulunan sancak
	
Sancak	Sancak
	
Sancağın alt kısmı	Sancağın alt kısmı